

НЕСАВРШЕНОСТ ТРЖИШТА И ДРЖАВНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ КАО ЈЕДАН ОД УЗРОКА КОРУПЦИЈЕ

РЕЗИМЕ

Корупција је комплексна и општије присушна појава, са разарајућим дејством на ефикасност економских одлука и укључује друштвеног бића сваке економске заједнице. У савременим условима глобализације и транзиције бивших социјалистичких привреда повећане су могућности за њено јачање и ширење, посебно на нашим просторима захваћеним ратом, распадом преходне заједнице, сиромаштељем привреде и становништва, присуством стварног фактора и сл. Зато је неопходан активан приступ свих друштвених субјеката да се она обузда и искоријени. Систематско праћење, испитивање и информисање о појавама корупције су важни задаци у тим активностима. У овом раду учешћен је покушај да се сагледају неки моменти и фактори који у привредно-системском механизму (и тржишту и макрорегулацији, односно дјеловању државе), утичу на ефикасност одлука и остварају простор за дискреционо одлучивање, дакле, и за појаву корупције. У том циљу анализирана су подручја на којим тржиште, због своје несавршености, не може да ефикасно обави своје економске функције, што условљава утицање државе у оне сегменте у којима је општи или друштвени интерес посебно изражен (екстерналије, јавна добра и др.). Показало се, међутим, да је и државно утицање далеко од савршености, превасходно због немогућности ефикасног утврђивања индивидуалних и друштвених преференција, и по тој основи, превалирајуће примјене већинског одлучивања. Те околности кумулативно утичу на ширење простора за појаву различитих видова корупције. У раду су назначени и неки методи објективизације друштвених одлука из теорије

друшћивеног избора, који доприноси сужавању простора за корупцију. Учињен је и покушај да се идентификују оштри узроци корупције у нас. На крају се сугерише оснивање посебног независног друшћивеног тијела за анти-корупционашко дјеловање у нас.

1. УВОД

Корупција све више узима маха са тенденцијом да са другим илегалним радњама и пословима (нарко-трговина, пиратерија, финансијске махинације и сл.) угрози рационалност економских одлука и одвијање легалних привредних и трговинских токова. Могућности ширења корупције су нарочито повећане процесом глобализације, са једне, и распадом и транзицијом бивших реал-социјалистичких привреда, с друге стране. На нашим просторима, додатно, још и ратом, санкцијама, расељавањем становништва и сл.

Све је то дало повода да се овој појави у последње вријеме придаје све већи значај и подузимају мјере за њено организовано праћење, уочавање и спречавање, нарочито у земљама OECD. Корупција све више привлачи пажњу и научно-стручне јавности и њеног систематског комплексног истраживања и проучавања. То намеће потребу да се она предходно јасно терминолошки, садржински и оперативнометодолошки формулише и развије адекватна документационо-информативна основа емпиријских истраживања.

У том смислу треба поћи од чињенице да је корупција стара и опште присутна друштвена појава и да су њени узроци и посљедице вишеслојни и многобројни¹. Кроз историју је узимала различите појавне облике, да би у свременим условима модерних држава и законодавства теоријски и нормативно била третирана као акт кориштења службене

¹ Појаве корупције регистроване су у свим земљама, највише у неразвијеним земљама Африке, Азије и Јужне Америке а најмање у земљама Западне Европе. Корупција је јако присутна у свим земљама бивше Југославије, нажалост, највише у нашој земљи. Према ранг листи, од стотину земаља СР југославија у 1998. години заузима осмо мјесто. Први је Камерун а последња Данска. (Corruption Perception Index 1999, Transparency International (TI), Internet).

моћи и положаја за илегално стицање одређене материјалне користи или друге погодности. Везана је, дакле, за субјекте друштвеног одлучивања и њихову могућност да својим чињењем или нечињењем у процесу одлучивања задиру у индивидуалне и групне интересе чланова одређене заједнице. Зато се корупција најчешће и дефинише као “злоупотреба службеног положаја ради личне користи”², а мито, као њен саставни дио и материјални израз, као “акт обећања, давања, примања или сагласности да се прими новац или нека друга вриједност у циљу навођења службеног лица да занемари своје дужности”³. Како су основни носиоци власти државни органи и политичари, истраживање корупције мора, прије свега, да обухвати и укључи све радње државних органа, и све запослене у њима, од локалног до националног нивоа. Истаживање корупције, међутим, обухвата и поступке других субјеката, као што су радње око одређених приватних и трговачких трансакција, синдикалних аранжмана и сл., те поступке тржишних учесника у илегалном стицању одређених статусних, материјалних и других погодности. Ради се, дакле, о ефикасности и легалности одлучивања и поступања низа субјеката законодавне, извршне и оперативне сфере дјеловања.

Овом приликом покушаћемо да скренемо пажњу само на оне ситуације и моменте одлучивања који проистичу из несавршености тржишта и државног уплитања у тржишне процесе и односе привредних актера, и с тим у вези, стварања услова за корупционашко дјеловање у оба смјера.

2. НЕСАВРШЕНОСТ ТРЖИШТА

Ефикасна алокација ресурса обезбјеђује се само у условима савршене конкуренције, која се теоријски дефинише са врло рестриктивним претпоставкама, које су више у сфери идеала него реалног свијета савремених тржишта. Иако превасходно теоријска апстракција, корисна за едукативне сврхе, савршена конкуренција се још увјек доктринарно

² Kaufman, D, Sigelbaum, P: Privatization and Corruption in Tranzition Economies, Journal of International Affairs, No.1/1997.

³ Encyclopedia Britanica

третира као основно тржишно стање и мјера успјешности дјеловања тржишног механизма, што често изазива чуђење, не само привредника, него и академских економиста⁴. Савремена тржишта су, наиме, тржишта ограничене конкуренције, олигопола и монопола, са израженом тенденцијом окрупњавања националних компанија и њиховог прерастања у мега међународне корпорације⁵. У сваком од ових тржишних стања учесници имају, или могу да остваре, одређени степен монополске снаге и моћи, и тако наруше критеријуме ефикасне алокације друштвених ресурса по моделу савршене конкуренције. Њихова снага, моћ и утицај на конкуренте и носиоце друштвеног одлучивања су у сразмјери са њиховом економском моћи и упливом у системе друштвеног одлучивања кроз политичке канале, лобије, међународне и друге организације, групе за притисак и сл. Снага властитих циљева и интереса у стању је да поруши сваку законску и другу препреку, при чему се корупција јавља само као један, и то лакши, пут до остварења циља. Примјера за ово је безброј, и то не само у земљама у транзицији, него и у земљама демократског поретка и слободног предузетништва, гдје су, додуше, све друштвене одлуке транспарентније, засноване на јаснијим критеријумима и подложне санкционисању, макар и накнадном. Узмимо само за примјер добијање локација и пословних простора за локале и радње на тржишту ограничене конкуренције, гдје је избор под јаким упливом политичких, економских и других лобија, а

⁴ "... монопол се и даље није одобравао., олигопол се прихваћао. То је остало рјешењем и у савременим удбеницима. А за потребе техничке и математичке вјежбе, и даље се може као претпоставка узети случај чисте конкуренције; конкурентско тржиште и даље може остати средишњим предметом проучавања. Оно што се неким чинило тешком пријетњом класичној традицији Ђ општа владавина монопола или крипто-монопола- одржано је на животу". (Galbraith, K. J: Економија у перспективи, Мате, Загреб, 1995 год., стр. 136 и 192;

Baumol, J. W: What Marshall didn't know: On the Twentieth Country's Contributions to Economics, The Quarterly Journal of Economics, vol. CXV, 2/2000 год. и други).

⁵ Као да се остварују предвиђања из осамдесетих година да ће циновске мултинационалне компаније преузети контролу највећег дијела производње свијета. (Attali, J., Guillaume, M: Anti-ekonomika, ИДН, Београд, 1978 год. стр. 87-88.

све у зони потенцијалних корупционашких активности. Или чак, на вишем, државном нивоу, као што су помоћ и уступање коридора за агресију на суверену земљу, зарад економских и других интереса. Далеко би нас одвело свако опште разматрање потенцијалних жаришта корупције у појединим тржишним стањима, а анализа појединачних случајева имала би смисла само у контексту екзактног истраживања и документоване провјере. Проблем монопола, као најнеуралгичнијег сегмента корупционашког дјеловања, додатно се законски и оперативно прати и обрађује, о чему ће још бити говора при разматрању улоге државе у регулацији тржишта.

Други домен несавршености тржишта и његове неефикасности су екстерналије, односно екстерне економије и дисекономије тј. користи или штете које изазивају индивидуалних привредних субјеката у њиховом настојању да максимирају властите користи. Загађивање околине, ваздуха, воде, тла и угрожавање животне средине и квалитета живота, друштвено се санкционишу, под утицајем екологиста све више и ригорозније. То доводи до конфликтности профитних и других циљева привредних субјеката и захтјева за здравом животном средином за људски, биљни и животињски свијет, те спорова о трошковима и цијени која мора да се плати ради очувања природног околишта. Кост-бенефит и друге анализе, правила и прописи олакшавају доношење адекватних одлука, али њихово игнорисање или дискреционо одлучивање надлежних субјеката отварају широк простор за корупцију на свим нивоима одлучивања, чак и на нивоу стручне арбитраже⁶.

Треће подручје гдје несавршеност тржишта ограничава постизање друштвене ефикасности и подизање друштвеног благостања су јавна или друштвена добра. Приватне фирме често не налазе профитни интерес за производњу одређених

⁶ “У природи повлашћене позиције је да развија сопствену политички одбранбену теорију, а често и економску и друштвену доктрину која на најбољи начин може да заштити њен положај... Има довољно спремних и даровитих који стоје на располагању у ту сврху. Сем тога, што је број привилегованих већи, то теорије изгледају убједљивије”. (Galbraith, J.K: Добро друштво-хумани редослед, Грмеч, БГД 1997 год., стр. 12. Види и на стр. 55).

производа или вршење услуга који су потребни члановима друштвене заједнице. Јавна добра задовољавају колективни интерес па их држава сама производи или аранжира њихово обскрбљивање. Цијели процес избора јавних добара, њихове производње и услуга кориштења се врло разликује од приватног избора; критеријуми су мање егзактни, дискреционо право одлучивања и могућност арбитрарног одлучивања су веће, што све отвара шири простор за корупционашко дјеловање. Посебно добар примјер за то у нас су јавне службе, нарочито комуналне.

Четврто подручје на ком тржиште испољава своју несавршеност је подручје информација. Као *ex post* механизам оно није у стању да прецизно антиципира будуће догађаје, а у условима неизвјесности и стохастичности економских појава саме тржишне информације могу да доведу до погрешних и индивидуалних и друштвених одлука. Осим тога, претпоставке савршене конкуренције, да произвођачи и потрошачи доносе своје одлуке у условима потпуне или тачне информисаности о цијенама, квалитету и другим обиљежјима фактора производње и производа су лишене реалности. Када су информације за ефикасно одлучивање недоступне или погрешне, онда су и алокативни промашаји могући. Располагање тачним и квалитетним информацијама о намјерама конкуренције или макроекономским и другим егзогеним информацијама дугорочног карактера, такође, отвара широк простор за корупционашко дјеловање. Не треба изгубити из вида да привредна шпијунажа није ништа мање развијена од војне и политичке и да се на њу троше огромне своте новца.

Наведени недостаци тржишта не доводе у питање његову улогу као најефикаснијег механизма у усклађивању производње и потрошње и економске употребе расположивих друштвених ресурса, али му оспоравају савршеност и трансцендентну моћ коју му неки људи приписују, чак и у условима кад је оно у рудиментарном облику, без развијене властите инфраструктуре и правне заштите и стабилности. Ове заблуде су скупо платиле многе земље у транзицији, а плаћамо их и ми, без јасне визије коначног исхода. Оно, свакако, не елиминише ни узроке ни могућности корупције,

мада их своди на мању мјеру и рафинираније форме и методе њеног испољавања.

С друге стране, државно уплитање у тржиште, у циљу елиминисања или корекције његових недостатака, такође није савршено, већ само по себи носи одређене недостатке који угрожавају постизање пуне економске ефикасности. Анализираћемо неке од њих.

3. ОГРАНИЧЕЊА ДРЖАВНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Не поставља се питање да ли држава треба да се мијеша у привредни живот јер све савремене привреде функционишу у интеракцији дјеловања тржишта и макрорегулације по принципу “да би било регулатор, тржиште мора бити регулисано”. Питање је само ширине и метода државног уплитања, што свакако зависи од степена опште и тржишне развијености и других фактора и специфичности конкретних привреда. Посебно није спорна улога државе у регулисању оних сегмената привреде на којим тржиште не може да ефикасно обави своје основне функције. О томе смо нешто раније говорили да би сада поближе размотрили проблеме и питања који прате ово регулисање, недостатке и неповољне исходе из аспекта ширења простора за корупционашко дјеловање.

Структурне неусклађености и имперфективности тржишта држава настоји да отклони различитим мјерама развојне и економске политике, које морају бити конзистентне са циљевима стабилног и динамичног развоја и ефикасног кориштења расположивих друштвених ресурса. Подстицање конкуренције и тржишна валоризација свих привредних активности су основни начин да се обезбједи достизање и производне и опште економске ефикасности привредног система.

У том склопу антимонополско законодавство и регулација играју значајну улогу, што потврђују и теоријски ставови и емпиријска искуства из развоја модерних тржишних привреда⁷. Технолошки, економски, природни и други услови

⁷ Види: Максимовић, С: Антимонополска контрола и регулација, Зборник, IDN-CEI, Београд, 1998 год

постојања монопола намећу ограничење њихове моћи и утицаја на обим запослености, нивое цијена, гушење конкуренције и друге факторе који угрожавају алокативну, односно општу економску ефикасност и благостање друштвене заједнице. Зато и квалитет антимонополског законодавства и мјере регулације у свим фазама одлучивања (доношења, примјене и контроле) има прворазредан значај. И поред свих настојања да се изнађу потпуно објективна и универзална мјерила и критеријуми за антимонополску регулацију, у свим фазама овог процеса, остало је пуно простора за дискреционо одлучивање, чак и у сложеним процесима највиших судских органа⁸. Тиме је отворен широк простор за корупционашко дјеловање на високим скалама различитих економских интереса. У неразвијеној тржишној структури, са високим степеном регулације и административног уређивања привредних односа, као што је наша, простор за корупцију и друге илегалне радње на свим нивоима одлучивања се мултипликује, што угрожава не само општу економску ефикасност него и индивидуалну ефикасност и развој привредних субјеката на економским принципима пословања⁹.

Када су у питању екстерналије и њихов утицај на околину и друге привредне субјекте, проблем се у основи своди на прецизно утврђивање стандарда и мјерила њиховог постојања и дозвољеног присуства, с једне, и трошкова, односно цијене њиховог елиминисања или толеранције, са друге стране. Познато је више алтернативних механизма кориштених за контролу екстерналија и то: државне таксе и надокнаде, приватне нагодбе и договори, законске забране и обавезе (*injunctions and liability rules*), натјечаји и продаје права за екстерналије, директна регулација и сл. Ниједан од ових

⁸ О томе свједоче садашњи антимонополски процеси у случају Microsofta и неких интеграција у Западној Европи

⁹ Контрола цијена је најсложеније и најосјетљивије подручје заборг снаге супростављених интереса и значајног простора за арбитрарно поступање субјеката одлучивања. Било који режим контроле цијена, па и онај најблажи (нпр. најавна корекције цијена), отвара простор за илегално поступање и корупционашко дјеловање. А да не говоримо о оштријим режимима као што су лимитирање, одређивање начина формирања или, пак, замрзавање цијена.

начина није имун од покушаја корупционашког дјеловања, нарочито не они у фази контроле и примјене санкција. Често се у одбрану загађивача околине сврставају локални органи под изговором конфликтности развојних и еколошких циљева, а посебно потребе запошљавања локалног становништва, што додатно лабави мјере заштите околине и повећава могућност корупције¹⁰.

Јавна добра су намјењена општој употреби или заједничком кориштењу чланова неке заједнице, доступна су сваком у потрошњи тј. нико се не може искључити из њиховог кориштења, и по правилу су непрофитабилна за организовање у приватном сектору (нпр. народна одбрана). Практично се, међутим, појам јавних добара проширује и на цијели јавни сектор, односно онај његов дио без ког би живот становништва и рад привреде био онемогућен (путна инфраструктура, водопривреда, шуме, велики технички системи, комунална инфраструктура и сл.). Иако ове дјелатности може да организује и приватни сектор на профитном принципу, држава задржава важну регулаторну и контролну функцију њиховог рада.

За разлику од приватних, које потрошач може да купи по властитом избору, општа јавна добра се користе под условима каква су и колико су дата, дакле, без могућности индивидуалног избора. Тиме се намеће проблем оптималног нивоа потребног јавног добра. Теоријски оптималан обим би био на нивоу гдје би друштво плаћало цијену равну граничним трошковима¹¹. То би, међутим, захтјевало познавање преференција сваког члана заједнице посебно, што је практично неизводљиво. Према Tiebout хипотези ефикасан ниво локалних јавних добара се постиже кад локалне цијене

¹⁰ Теорија привредног развоја поклања значајну пажњу конфликтности производних и еколошких циљева развоја и сугерише већи број мјера да се ове супротности ублаже или отклоне. То се посебно односи на тзв. прљаве технологије, гдје се постављају прецизни стандарди и мјере заштите околине. Пропусти и небрига, као што је показао најновији случај са загађивањем Тисе у Румунији, још више утичу на потрбу оштрије контроле загађивача природне средине. Нуклеарне енергије посебно, без обзира гдје се користе.

¹¹ Samuelson, A.P.: "Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure", Review of Economics and Statistics, XXXVII, 1995 god.

(порези и трошкови становања) одражавају преференције потрошача, исто као у случају избора приватних добара на тржишта (нпр. грађани су спремни да ове трошкове подносе у вишем обиму јер имају бољу заштиту од криминала у свом граду у односу на друге градова). Теорија друштвеног избора је указала на бројне проблеме објективизације друштвених одлука и методе њиховог рјешавања (Coase теорема, теорема немогућности, парадокс гласања, трговина са гласовима ("horse-trading", logrolling), rent seeking и др.)¹². На крају се суштина рјешења, у основи, своди на већинско демократско одлучивање. Ради се, дакле, о несавршености механизма друштвеног избора као и укупне државне, односно вантржишне интервенције у привреди, што, текође, оставља широк простор за промоцију индивидуалних и групних интереса, а корупције посебно.

Непотпуне и нетачне информације су често разлог да се фирме и потрошачи сусрећу са проблемом "неповољне селекције" тј. да своје материјалне ресурсе ангажују нерационално и у неповољне алтернативне употребе.

Ту је и проблем "моралног хазарда" тј. ситуације када радње једног партнера наносе штету другом, без могућности да он на то утиче, као што су случајеви у систему осигурања и сл. Све то резултира не само у производној него и у општој неефикасности.

Држава може да помогне бољем информисању економских субјеката, нарочито потрошача, који често нису у стању да одаберу прави производ, нарочито оне са сложенom технолошком структуром, садржинским компонентама и сл. И ово подручје пружа могућност за различите манипулације, дискриминаторско понашање и појаву мита и корупције.

На крају овог, макар и летимичног, увида у подручје гдје држава покушава да надомјести или коригује тржишни

¹² Из праксе предходног самоуправног система контроле цијена у нас карактеристичан је случај тзв. "споразума о промјени затечених цијена" између продавца и купца. Поред њих у споразумима су учествовали и представници из других грана и групација привреде, са циљем да контролишу процес споразумјевања и допринесу његовој објективизацији. Убрзо се међутим, показало да они доста лако прихватају аргументе учесника, очекујући да ће им такво понашање од њих бити узвраћено кад њихове цијене буду предмет таквог споразумјевања.

механизам, морамо констатовати да нити тржиште нити државна интервенција увијек и свуда дају најбоље резултате по опште друштвеним критеријумима. Одступања од њих су, међутим, утолико мања уколико је тржиште савршеније а мјере државне интервенције адекватније и базиране на економским принципима индивидуалног и макроекономског понашања и дјеловања.

4. ОПШТИ УЗРОЦИ КОРУПЦИЈЕ У НАС

Било би добро када би корупција код нас била условњена универзалним разлозима несавршености тржишта и државне улоге у економском животу. Нажалост, код нас су ти узроци много шири и озбиљнији. Навешћемо оне за које мислимо да су најважнији.

Не улазећи у подробнију анализу историјских и других фактора који детерминишу ставове појединца према имовини, начину њеног стицања, друштвених и моралних норми и правила понашања, садашње стање на скоро свим сегментима друштвеног живота погодује корупцији. Томе нарочито доприносе следеће околности :

- распад претходног система и његових основних контролних механизма
- трансформација власничких односа и мајоризација преференција индивидуалног и групног интереса
- рат, расељавање становништва и други неповољни ефекти распада предходне заједнице
- неизграђеност привредно-системског механизма, његова неконзистентност и конфликтност
- ерозија индивидуалне, колективне и друштвене економске снаге и могућности
- висок степен регулације и администрирања, са ниским степеном обавезности и ексклузивним правима толеранције одступања
- неконзистентност понашања и одлучивања државних органа од локалног до републичког нивоа, по основу партијске и друге припадности
- ерозија радних, моралних, патријархалних и других општепризнатих друштвених вриједности, под кумулативним дејством наведених фактора и утицаја

страних идеолошких, обичајних, културолошких и других нус производа и појава, који су страни карактеру и суштини нашег човјека и његовог друштвеног бића.

Сака од ових околности тражи посебно разматрање и испитивање са различитих аспеката, што прелази оквири овог прилога. Навешћемо само једну карактеристичну чињеницу везану за неконзистентност и неефикасност процеса друштвеног одлучивања од локалног до републичког нивоа, везану за дјеловање политичких странака. Сматрало се, наиме, да ће вишестраначки систем, по узору на развијене демократске системе одлучивања, допринјети ефикасности друштвених одлука, повећаној друштвеној контроли њихове исправности и спречавању патолошких појава од којих није имуно ни једно друштво. Показало се, међутим, да су политичке странке, или барем највећи њихов дио, постале генератор убрзане ерозије друштвених вриједности, промоције уско страначког интереса и трансфера материјалних вриједности у приватне и групне интересне сфере одлучивања и кориштења. О томе најбоље говоре свакодневне информације и полуинформације многобројних медија, што обичног грађанина доводи до резигнације, пасивизације и губљења интереса за стваралачко и конструктивно друштвено ангажовање. Често се ови процеси одвијају под геслом да је у политичкој борби све дозвољено, чиме се забашурују скривене и врло приземне недозвољене радње појединаца и странака. Ради се, у ствари, о обичној флоскули која у условима опште друштвене кризе, нажалост, пролази, али не, свакако, незапажено. Разни облици корупционашког дјеловања су, при томе, само једна од тамних страна те политичке борбе.

5. УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

Корупција је комплексна и опште присутна појава, са разарајућим дејством на ефикасност економских одлука и укупног друштвеног бића сваке заједнице. У савременим условима глобализације и транзиције проширен је простор за њено испољавање, посебно на нашим просторима захваћеним ратом, распадом претходне заједнице, присуством страног

фактора и др. Зато је неопходан активан приступ свих друштвених субјеката да се она обустави и искорјени. Систематско праћење, истраживање и информисање о појавама корупције су важни задаци у тим активностима.

У овом прилогу је учињен покушај да се назначе неки моменти и фактори који у привредно-системском механизму (и тржишту и макрорегулацији, односно дјеловању државе), утичу на ефикасност одлука и отварају простор за дискреционо одлучивање, дакле, и за појаву корупције. Видјели смо, наиме, да несавршености тржишта узрокују уплитање државе у оне сегменте у којима је општи или друштвени интерес посебно изражен (екстерналије, јавна добра и др.)

Показало се, међутим, да је државно уплитање далеко од савршености, превасходно због немогућности егзактног утврђивања индивидуалних и друштвених преференција и, по тој основи, превалирајуће примјене већинског одлучивања. Теорија друштвеног избора и друге методе и техника објективизације доношења друштвених одлука доста су допринијеле њиховој ефикасности, али нису у стању да потпуно отклоне арбитрарност, дискреционо право и интересно понашање доносиоца тих одлука. Зато се у те просторе убацују појединци и групе, са већом или мањом снагом и моћи, са намјером да корупцијом и другим средствима обезбједе доношење друштвених одлука које су у складу са њиховим властитим интересима.

Није нам била намјера да описујемо поједине видове и случајеве корупције, јер за то немамо релевантне податке. Кратка презентација расположивих података само је требало да илуструје њену раширеност и присуство у свим земљама и друштвима савременог свијета.

Што се самих облика и начина испољавања корупције тиче можемо рећи да су они врло сложени и многобројни. Интересантан је случај “удовичине окуке” из наше непосредне околине. Наиме, на путу Сарајево - Кисељак, на његовом правом дијелу у низини, друм нагло скреће правећи велику кривину, а потом наставља старим правцем. Кад знатижељни путници о тој чудној кривини питају локалне зналце, рећи ће им да је приликом изградње пута аустроугарски геодета овом кривином заобишао кућу и имање млађе удовице, своје

милоснице. Народ је ту кривину назвао “удовичина окука” и тако симболички потврдио да и у добро организованој и правно уређеној држави, као што је тада била Аустроугарска монархија, власт и моћ одлучивања стоје пред различитим искушењима, која по мотиву некад могу бити и тривијална, а по посљедицама и врло озбиљна.

Било би добро да се поред свих других мјера које би допринијеле отклањању девијантних друштвених појава о којима смо говорили, формира посебно независно друштвено тијело за дјеловање против корупције. Његов задатак би био да прати, истражује и открива појаве мита и корупције и предлаже санкције, слично као што то раде органи у другим земљама¹³.

Multi iustitiam amantes patiuntur - Многи пате јер воле правду.

ЛИТЕРАТУРА

1. Attali, J., Guillaume, M: Анти-економика, IDN, Београд, 1978 год.
2. Baumol, J.W: What Marshall didn,t know: On the Twentieth Country,s Contributions to Economics, The Quarterly Journal of Economics, vol. CXV, 2/2000 год.
3. Case, E.K, Fair, C.R:Principles of Economics, International Edition, fourth edition, N. Jersey, 1996 год.
4. Corruption Perception Index 1999, Transparency International (TI), Internet
5. Countering Public Sector Corruption: An overview of corruption prevention measures in OECD coutries, Public Management Servis, OECD, 1997 год.
6. Galbraith, K.J: Економија у перспективи, Мате, Загреб, 1995 год.

¹³ Ради се о цијелом сету активности и антикорупцијских аката, преко истраживања, откривања и санкционисања корупције, до едукације особља за борбу против ње и јавне и медијске подршке и стимулесања активности у том правцу. (Countering Public Sector Corruption: An overview of corruption prevention measures in OECD countries, Public Management Servis, OECD, 1997. god.).

7. Galbraith, K.J: Добро друштво - хуман редослед, Грмеч, Београд, 1997 год.
8. Kaufman, D., Sigelbaum, P: Privatization and Corruption in Tranzition Economics, Journal of International Affairs, winter 1997
9. Lindsay, M.C: Applied Price Theory, Clemson University, N.Y., 1984 год.
10. Максимовић, С: Антимонополска контрола и регулација, Зборник, ИДН-ЦЕИ, Бгд., 1998 год.
11. Samuelson, A.P: Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure, Review of Economics and Statistics, XXXVII, 1955 год.